

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

חמישה שהתערבו פסחיהם ואחד מהם ודאי פסול

(פ"ח ב') אמר מר: ופטורין מלעשות פסח שני. והא איכא חד דלא נפיק!

משום דלא איפשר. היכי ליעביד? ליתי כל חד וחד פסח, קא מייתי חולין לעזרה, דארבעה מינייהו עבדי להו.

ליתי כולהו חד פסח, נמצא פסח נאכל שלא למנויו.

האי מאי? ניתי כל חד מינייהו פסחו, וניתני ונימא: אי דידי בעל מום (היה הפסח הראשון), האי דאייתי השתא

ניהוי פסח. ואי דידי תם, האי דאייתי השתא ניהוי שלמים.

(פ"ט א') לא אפשר, משום דאיכא (בקרבן שלמים) חזה ושוק, דכהנים הוא דאכלי ליה.

וניתי כל חד וחד כהן בהדיה! האי כהן היכי דמי? אי דעביד פסח, דילמא האי פסח הוא, ונמצא פסח נאכל שלא

למנויו. ואי דלא עביד פסח, דילמא שלמים הוא, ולא עביד פסח.

וניתי כל חמשה חד כהן (בלבד) דלא עבד פסח, ונימני עילויה הני חמשה פסחים, דממה נפשך איכא חד דלא

עביד פסח, וקא נפקי ביה!

אלא משום דקא ממעיט באכילת שלמים (שאוכל את כולם יום ולילה, ושורף את הנותר. ואם שלמים הוא, עדיין אינו

נותר, ונמצא שורף קדשים כשרים). דאילו פסח ליום ולילה, ואילו שלמים לשני ימים ולילה אחד.

וניתי מותר הפסח, ונימא: אי דידי בעל מום, האי דאייתי השתא ניהוי פסח. אי דידי תם הוא, ניהוי האי דאייתי

השתא שלמים, דמותר הפסח נאכל ליום ולילה אחד.¹

וכי מפרישין תחלה למותרות?

ונטרחו ונייתי מותר הפסח?²

אלא משום סמיכה. דאילו פסח לא בעי סמיכה, ואילו מותר בעי סמיכה.

הא תינח קרבן אנשים, קרבן נשים מאי איכא למימר?

אלא משום מתנות. דאילו פסח מתנה אחת, ואילו שלמים שתים שהן ארבע.

מאי נפקא מינה? והא **תנן**: כל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתן אחת, כיפר!

אלא משום דאילו פסח בשפיכה, ואילו שלמים בזריקה.

מאי נפקא מינה? והא **תניא**: כל הניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה, יצא!

אימר דקא אמרינן, דאי עבד, לכתחלה נמי?!

¹ מתחלתו יתנה עליו: אם שלי תם היה, זה יהיה מותר הפסח, שהוא קרב שלמים, והוא כפסח שנאכל ליום ולילה. רש"י. וכתבו תוספות (ד"ה וניתי מותר פסח): לא כפירוש הקונטרס שיקדיש לשם מותר אם שלו היה תם, דבזה לא היה טועה הגמרא. אלא נראה לר"י שיקדיש לפסח; ואם בעל מום שלו, יצא בזה. ואם לאו, יהא מותר פסח. ופריך, דלא הוי מותר פסח אלא היכא שהופרש לגמרי לפסח וניתותר.

² יבקשו אנשים שנתותרו להם פסח חי, או מעות פסח, ויקחו מהן בהמות ויתנה כל אחד על שלו: אם שלי בעל מום היה, הרי זה פסח. ואם לאו, הרי הוא כמות שהוא, מותר הפסח לשלמים, ונאכל ליום ולילה. רש"י.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

שחיטת פסח על הספק: כתב הרמב"ם על פי סוגייתנו, "חמשה שנתעברו עורות פסחיהם, ונמצאת יבלת בעור אחד מהם - כלם יצאו לבית השרפה... נתעברו אחר זריקה - פטורין מלעשות פסח שני..." ומאידך כתב על פי תוספתא "השוחט את הפסח על בני חבורה, ואמר להם לאחר זמן 'אותו הפסח ששחטתי עליכם - שלא לשמו שחטתי': אם היה נאמן להם - סומכין על דבריו; ואם לאו - שורת הדין שאינו נאמן, והרוצה להחמיר על עצמו, הרי זה משבח, וביא פסח בשני." והשיגו הראב"ד, אין כאן שבח! שאם היה פטור, אינו יכול להביא פסחו נדבה על תנאי שלמים.³

אימר דקא אמרינן, דאי עבד. לכתחילה נמי: בגמרא נאמר לגבי הניתנים בזריקה שנתנן בשפיכה. ופירשו תוספות, שהוא הדין דאכולהו אמרינן הכי, אסמיכה ואמתנות ואנותר.⁴

דחיית פסח משום דין לכתחילה: הקשו תוספות, ותימה וכי בשביל דשמא יהיה נותר או משום סמיכה דלא מעכבא, או לא יעשו מתנות כהלכתן, יכנס לידי ספק כרת?! ותירצו, דטוב שידחה ספק כרת בשב ואל תעשה, ממה שיעשו רובם שלא כהוגן. כי כבר רובם עשו פסח. ובתוספות הרשב"א תירץ, שהואיל ובתחילת השחיטה שוחט שלא כמצוותו, הרי הוא כמי ששוחט באיסור.

השוחט על מי שיעלה ראשון לירושלים

(פ"ט א') **משנה:** האומר לבניו: הריני שוחט את הפסח על (=לצורך) מי שיעלה מכם ראשון לירושלים, כיון שהכניס הראשון ראשו ורובו (לתוך ירושלים), זכה בחלקו, ומזכה (הראשון שזכה) את אחיו עמו. (ומדייק) שמע מינה יש ברירה (שהרי המנה רק אחד, ולבסוף מתברר מיהו).

אמר רבי יוחנן: כדי לזרזן במצוות קאמר (ובאמת המנה את כולם).

דיקא נמי, דקתני: ומזכה אחיו עמו. אי אמרת בשלמא דאמנינהו מעיקרא, שפיר. אלא אי אמרת דלא אמנינהו מעיקרא, לבתר דשחט מי קא מתמנו?! והא תנן: נמנין ומושכין ידיהן ממנו עד שישחט. שמע מינה.

תניא נמי הכי: מעשה וקדמו בנות לבנים, ונמצא בנות זריזות ובנים שפלים.

שיטות הראשונים

דאמנינהו מעיקרא: הקשו תוספות דבנדריים (אין בין המודה, ל"ו א') מסיק רבי זירא אליבא דרבי יוחנן מהך משנה, ד'שה לבית אבות' לאו דאורייתא; דאי דאורייתא, אבישרא קאי ומזכה להון?! והכא מוקי לה רבי יוחנן בדאמנינהו מעיקרא! ופירשו שהכוונה כאן, שמשום שהדין 'שה לבית אבות' אינו מהתורה, ואינם צריכים מינוי, נחשב כאילו נמנו מתחילה.⁵

³ וכתב הכסף משנה, ובאמת דבר תימה הוא, שהרי גם רבינו כתב כן בסוף פרק ג! ואפשר לומר דמאי יביא פסח שני דקאמר הכא, שימנה עם אחרים על פסח שני. מקורות: רמב"ם (הל' קרבן פסח ג, ט). רמב"ם וראב"ד (הל' קרבן פסח ד, א).

⁴ שאף שבדיעבד שלמים כשרים ללא סמיכה, ועם מתנה אחת, ובאכילה יום ולילה, אבל עכ"פ אינו לכתחילה, ומשום כך אין להתנות. מקורות: תוספות (ד"ה הני מילי).

⁵ דהכא הכי פירושו: אי אמרת בשלמא דאמנינהו מעיקרא, דאין צריכין מינוי, והיינו טעמא, דשה לבית אבות לאו דאורייתא, שפיר. אלא אי אמרת אינו חשוב כאמנינהו מעיקרא, אלא צריכין מינוי דשה לבית אבות דאורייתא, אמאי מזכה אחיו עמו, דפשיטא שלא המנה כולם קודם שחיטה מדקאמר הריני שוחט על מי שיעלה מכם ראשון. מקורות: תוספות (פ"ט א', ד"ה אלא).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

בעזרהש"ת
ו אדר תשפ"א
מסכת: פסחים | פרק: ח | דף: פ"ט

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

גדרי התמנות על הפסח

(פ"ט א') משנה: לעולם נמנין עליו (הרוצה להימנות) עד (כל זמן) שיהיה בו כזית (בשר) לכל אחד ואחד.

מאי קא משמע לן? הא קמ"ל (לעולם נמנין עליו) דאע"ג דאימני עליו (על הפסח) חבורה זו, חוזרת, ונמנין עליו חבורה אחרת (כל חבורה שלימה שנימנו על פסח אחד, ימשכו כולן ידיהן הימנו. ודלא כרבי יהודה דאמר לקמן, צ"ט א', ובלבד שיהיה אחד מבני חבורה ראשונה קיים עליו).

(המשך משנה: (1) נמנין ומושכין את ידיהן ממנו, עד שיישחט (אבל משנשחט, אין נימנין עליו ואין מושכין הימנו). (2) רבי שמעון אומר: עד שיזרוק את הדם (ודווקא לימשך חולק. אבל בלהימנות, מודה שעד שיישחט).

שיטות הראשונים

עד מתי מותר למשוך ידיו מן הפסח: פסק הרמב"ם (הל' קרבן פסח ב'יד) כתנא קמא, וכתב "וְנִמְנִין עָלָיו וּמוֹשְׁכִין אֶת יְדֵיהֶן מִמֶּנּוּ עַד שְׂשִׁיחָתוֹ; כִּיִּן שְׂנִשְׁחַט - אֵינוֹ יָכוֹל לְמַשֵּׁךְ אֶת יָדוֹ, שֶׁהָרִי נִשְׁחַט עָלָיו."

אופנים בהם נחלקים בני חבורה לאחר שהתמנו

(פ"ט ב') משנה: הממנה עמו אחר בחלקו (כלי דעת החבורה), רשאי בני חבורה ליתן לו את שלו (ולומר לו "טול את חלקך, וצא ואכול אתה וחבורתך את חלקך". דאית ליה להאי תנא פסח נאכל בשתי חבורות), והוא אוכל משלו, והן אוכלין משלהן.

איבעיא להו: בני חבורה שהיו ידיו של אחד מהן יפות (ממהר לאכול הרבה), מהו שיאמרו לו טול חלקך וצא. מי אמרינן מצי אמר להו: הא קבילתון. או דילמא מצו למימר ליה: כי קבלינן, לתיקוני זביחה. אדעתא דאכלת טפי מינן, לא קבלינן.

תא שמע: הממנה אחרים עמו על חלקו, רשאי בני חבורה ליתן לו את שלו, והוא אוכל את שלו והן אוכלין את שלהן. מאי טעמא? לאו משום דהוי ליה כידיים של אחד מהן יפות? ואי סלקא דעתך ידיו יפות מצי אמר להו קבילתון, ניהוי האי כידין יפות!

אמרי: לא, דעות שאני. דאי נמי תרוייהו כחד מבני חבורה הוא דאכלי, מצי אמרי ליה: דלא ניחא לן אינש נוכרא גבן.

תא שמע: בני חבורה שהיו ידיו של אחד מהן יפות, רשאי לומר לו טול חלקך וצא. ולא עוד, אלא אפילו חמישה (אנשים) ועשו סיבולת (תערובת סעודה של כל ימות השנה), רשאי לומר לו טול חלקך וצא. שמע מינה. איכא דאמרי: הא לא איבעיא לן. אלא הכי הוא דאיבעיא לן: בני חבורה, רשאי ליחלק או אינן רשאי ליחלק (לחלק פסח ביניהם לכל אחד חלק המגיעו).

תא שמע: בני חבורה שהיו ידיו של אחד מהן יפות, רשאי לומר לו טול חלקך וצא. ידיו יפות אין, אין ידיו יפות, לא. שמע מינה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

הממנה אחרים על חלקו, וכשאחד גרגרן: כתב הרמב"ם "הממנה אחרים עמו על חלקו, ולא ידעו בהם בני החבורה - הרי בני החבורה רשאים לתן לו חלקו אחר שיצלה בעת האכילה, ובני החבורה אוכלין משלהם, והוא אוכל חלקו עם האחרים שמנה עליו, חבורה שניה. וכן בני חבורה שהיה אחד מהן גרגרן - רשאים להוציאו מהם, ונותנין לו חלקו, ויאכלהו בחבורתו. ואם אינו זולל - אינן רשאים לחלקו."⁶ וכתב המאירי, שכל הסוגיא לשיטת הסובר שהפסח נאכל לשתי חבורות, וטול חלקך וצא, כפשוטו. אבל לעניין פסק' מותר רק לחלוק המנות, אבל חובה שייאכל במקום אחד. **אפילו חמישה ועשו סיבולת, רשאים לומר לו טול חלקך וצא:** כתב המאירי, ובסיבולת מיהא, אם היה אחד מהם גרגרן, רשאים להוציאו ממקומם בחלקו.⁸ ואם אינו גרגרן, אין רשאים. ומכל מקום לענין חילוק מנות מיהא, כופין זה את זה לברר כל אחד את חלקו, הואיל ואין קצתם ממהרין לאכול כשאר החבורה, אף על פי שאין אוכלין דרך גרגרנות.⁹

שולחן ערוך

(ח"מ, הלכות שותפים, סימן קעו)

הגה: ... בני חבורה האוכלין יחד ואחד אוכל הרבה, יכולין אחרים לסלקו (אגדה דפסחים פרק האשה דף פ"ט).

⁶ אם הלכה כרבי יהודה שפסח נאכל בשתי חבורות (ראה סוגיא לעיל, פ"ו א'), צ"ב מדוע 'אם אינו זולל, אינן רשאים ליחלק'.

⁷ המאירי לשיטתו, ראה לעיל, פ"ו א'.

⁸ בניגוד לקרבן פסח, שלשיטת המאירי אינו נאכל בשתי חבורות, שאין אפשרות להוציאו ממש מהחבורה.

⁹ כלומר, אם הוא גרגרן, אפשר לסלקו. ואם אינו גרגרן, אלא שהוא אוכל מהר, והרבה, אפשר לכופ אותו ולחלוק לו חלקו, בלי להוציאו ממקומם. והוכיח כן ממהלך הסוגיא, עיי"ש.